

Értékkörzés és megújulás

Énekeskönyv-műhelymunka a Magyarországi Evangélikus Egyházban

■ ECSEDI ZSUZSANNA

Evangélikus Kántorképző és Egyházzenei Intézet
tudományos főmunkatárs
E-mail: ezsu@lutheran.hu

DOI: 10.61894/LP.2025.100.1.4

- **Az evangélikus egyházban zajló énekeskönyv-megújítás 2022-ben elkezdett nagyszabású munkáját tekintve túl korán jött a *Lelkipásztor* folyóirat egyházzenei különszámának ötlete. A munkafolyamatok többsége még nem tart ott, hogy végleges eredményekről tudományos alapossággal számolhatnánk. A műhelymunkába, a rekordkészítésbe viszont már most betekintést tudunk adni. Ez esetünkben széles körű gyűjtést jelent: az elemzett énekek himnológiai adatainak pontos meghatározását, valamint a szöveg és a dallam aktuális formájának szakmai értékelését. A szövegi bizottság és a dallami bizottság leginkább a rekordok összegző gondolatai alapján határozza meg, mi a teendő egy adott énekkel.**

Kulcsszavak: énekeskönyv-megújítás / rekord / himnológiai adatok / szövegi bizottság / dallami bizottság / fordítás / metrum / ritmus / dallamvariáns / ad notam

Kiindulás: adatgyűjtés, rekord

Az énekeskönyv-megújítás munkája 2022-ben indult meg egyházunkban azzal a reménnyel, hogy egy évtizeden belül kézzelfogható eredménye lesz.¹ Az énekek adatainak gyűjtésére külön honlapot hoztunk létre aprólékosan végiggondolt szempontrendszerrel.² Itt minden olyan ének sorszámot kapott, amely az *Evangélikus énekeskönyvben* (ÉÉ 1982) vagy a *Evangélikus istentisztelet – Gyülekezeti liturgikus könyvben* (GyLK 2007) megtalálható. És azok a tételek is szerepelnek, amelyeket újonnan tervezünk bevenni készülő kötetünkbe.

A rekordozásra felkért munkatársak a honlap szempontrendszere szerint töltik fel az adatokat, énekeskönyvi oldalakat, táblázatokat, valamint írják meg sokrétű javasolataikat. Szöveg esetében ez lehet például kisebb-nagyobb igazítás, a versszakok számának növelése vagy csökkentése, indokolt esetben új fordítás kérése. Dallam esetében leginkább a lejegyzés módja igényelhet figyelmet – a hangnem, az ütembeosztás és a ritmusértékek felülvizsgálata, a kottagrafika meghatározása –, de az is előfordulhat, hogy más metrum, dallamvariáns vagy *ad notam* dallam mellett döntünk, ami kihatással van a szövegre. A vizsgálat jellegéből következik, hogy a javaslat időnként egy-egy ének elhagyása mellett szól (legyen ez akár régi, akár új tétel).

¹ A munka honlapja: <https://enekeskonyv-megujitas.lutheran.hu>. Itt megtalálható többek közt a munka indoklása, a bizottságok névsora, az ülések nyilvántartása és az első próbafüzet anyaga.

² evangelikus-enekek.glide.page/.

Példa az elemzésre

A rekordozás módját, részleteit a Hogyne dicsérném az Istent (EÉ 53) elemzésén keresztül mutatjuk be.³ Egyrészt azért, mert ez a tétel énekeskönyvünk törzanyagához tartozik. Másrészt azért, mert speciális helyzet állt elő: az éneket előbb a dallami bizottság tárgyalta, és arra a döntésre jutott, hogy – a meglévő forma meghagyása mellett – más dallamvariánst is közkinccsé szeretne tenni. Ez a változat viszont páratlan metrumú, így új fordításra van szükség. A szövegi bizottság már ezen információk ismeretében kezdett foglalkozni az énekkel.

Himnológiai áttekintés

A *Sollt ich meinem Gott nicht singen*, Paul Gerhardt berlini lelkész verse 1653-ban jelent meg a Johann Crüger kántor szerkesztette *Praxis pietatis melica* énekeskönyv ötödik kiadásában – dallamközlés nélkül, *Lasset uns den Herren preisen* ad notam jelzéssel (PPMEDW⁵: 223. sz., 422–426. o.).

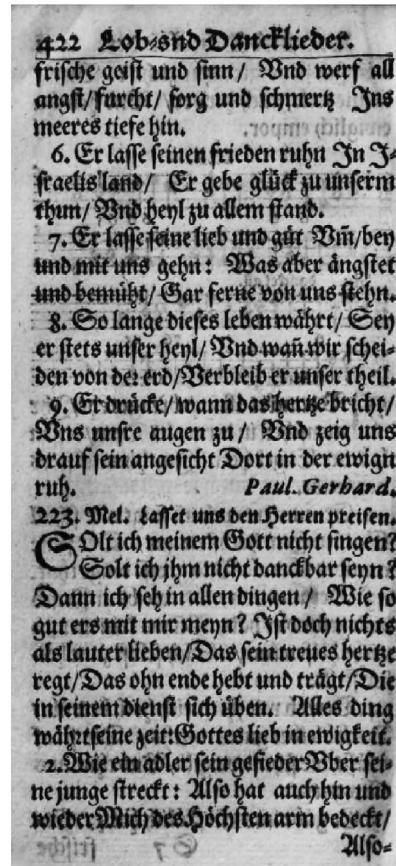
Összehasonlító táblázatunk első oszlopa ezt a szöveget eleveníti fel (a táblázatot lásd a 36–39. oldalon). Szögletes zárójelben itt található a mai forrás, az *Evangelisches Gesangbuch* számozása is, amely tíz versszakot ad közre (EG 325).

Meglepő, hogy Crüger, aki számos Gerhardt-költeményhez saját maga komponált zenét, ebben az esetben Johann Schopnak 1641-ben a *Himmlische Lieder* című gyűjteményben megjelent dallamával (vö. STEIGER-KÜSTER 2012, 42–43. o.) kapcsolta össze a tizenkét strófás verset. (És bár Crüger is írt dallamot ehhez a szöveghez, az nem tudott meggyökerezni.)

Az ének különböző fordításokban közel háromszáz éve része a magyar nyelvű evangélikus énekeskönyveknek. A 18. században a *Zengedező mennyei kar* bővített kiadásában jelenik meg először tizenkét versszakkal (ZMK 188), majd a legjelentősebb gyűjtemény, az *Új zengedező mennyei kar* is közli (ÚZMK 243). Összehasonlító táblázatunk második oszlopában ez utóbbi szövege látható (a két forma lényegében megegyezik).

19. századi énekeskönyveink racionalizálják és rövidítik a verset (Dt 312, NGy 342). A nagymértékű szövegromlás miatt ennek részleteivel most nem foglalkozunk.

A 20. század elején keletkezett az a fordítás, amelyet ma is használunk; a fordító-átdolgozó – az 1911-es énekeskönyv

1. ábra. Paul Gerhardt versének első oldala.

Praxis pietatis melica, Berlin 1653

³ Az ének adatgyűjtő oldala honlapunkon: <https://evangelikus-enekek.glide.page/dl/doi5f4/s/2eb615/r/M-wjreXoQ7uKy7ZnLGc4cQ>. (Megtekintés: 2024. október 24.)

2. ábra. Johann Schop dallama. *Himmlische Lieder*, Lüneburg, 1641.

A bizottságok munkája

3. ábra. Paul Gerhardt énekének első versszak. *Evangelikus énekeskönyv*, Budapest, 1982

lent. Másrészt tanulmányozták FERENCZI Ilona elemzését (1993, 151–152. o.). Ebből most a refrénre vonatkozó részt emeljük ki.

adatbázisa szerint – Zábrák Dénes (KÉ 7). Ez a hét versszak az eredeti költemény 1., 2., 3., 4., 6., 10–11. és 12. strófájának feleltethető meg. Összehasonlító táblázatunk harmadik oszlopa az 1911-es, negyedik oszlopa a most használatos, 1982-es énekeskönyv verzióját tartalmazza.

A német énekeskönyvekben az évszázadok során Schop páratlan lüktetésű, változatos ritmusú, dór dallama hagyományozódott (lásd a 2. ábrát).

A magyar anyagban kottával először az 1911-es énekeskönyvhöz készült *Dallamos könyvecskében* találkozunk (Dk 69. sz., 54. o.). Az itt felbukkanó kiegyenlített metrumú, moll dallamvariáns és az EÉ 53 verziója hangról hangra megegyezik, különbség csak a lejegyzésben van: az első negyedekben, a második nyolcadokban mozog.

A német és magyar dallamforma nemcsak metrumában és ritmusában, hanem egyes helyeken hangfokokban is különbözik.

A dallami bizottság úgy vélekedett, hogy Paul Gerhardt versének örvendező, hálaadó karakteréhez jobban illene egy ritmikailag mozgalmasabb dallamváltozat. A német énekeskönyvekben használt formát viszont túl nehéznek ítélte. Ezért arra tett javaslatot, hogy Johann Sebastian Bach variánsát (BWV 413; SCHEMELLI 281. sz., 187. o.) alapul véve készüljön új fordítás az énekhez. A terv pedig az, hogy mind a most használatos, mind az új változat helyet kapna megújult énekeskönyvünkben.

A szövegi bizottság két irányba indult el. Egyrészt tudomásul vették, hogy a ritmikussabb dallamvariánshoz új fordításra van szükség. Azt is felmérték, hogy ennek terjedelme és versszakválogatása komoly dilemmát je-

„Az évtizedek óta folyamatosan használatban lévő kedvelt ének borúsan induló, de bizakodóan végződő refrénjét – »Minden elhagy, elfeled, / Isten vég nélkül szeret« – már nehezen tudnánk másképp elképzelni. Pedig az ének refrénje eredetileg nem ezt az ellentétet tartalmazza; [...] Az eredeti német szöveg – »Alles Ding währt seine Zeit, / Gottes Lieb in Ewigkeit« – más dolgokat állít szembe. A refrén első sora arról szól, hogy Istennel mindennek rendelt ideje van, s minden dolog, mely egykor kezdetét vette, véget is ér. Ezzel szemben Isten szeretete öröktől fogva van és örökké megmarad. Álljon itt egy fordítási műhelykísérlet: »Véget érnek mindennek – Isten örök szeretet.« (Uo. 151. o.)

Javaslat a továbblépésre

A fordítás és versszakválogatás munkáját igyekszünk megkönnyíteni a teljes Gerhardt-költemény áttekintésével (vö. STALMANN 2018, 44–49. o.).

A strófák – az utolsó versszakot kivéve – azonos sorpárral végződnek. E refrén bibliai versekhez kapcsolódik. „Mindennek megszabott ideje van, megvan az ideje minden dolognak az ég alatt.” (Préd 3,1) „Látom, hogy vége lesz mindennek, ami megvan, de a te parancsolatod végtelen.” (Zsolt 119,96) A befejező sorpár pedig az éneklő ember életcélját fogalmazza meg: „Míg én örökké aztán / Áldlak ez élet után.” (ÚZMK 12).

A kezdő és záró versszak keretet ad az éneknek. A 2–4. strófa alkotta egység a Szentháromság tagjainak dicsérete. A következő szakasz, az 5–7. versszak Isten szeretetteljes gondoskodását és kegyelmét mutatja be. A 8–10. strófa témája a Sátán fenyegetése és Isten oltalma, az ember vétke és Isten kegyelme, a büntetés és a kereszt által Istenhez közelítés. STALMANN elemzése szerint ezek a versszakok ma nyelvileg és teológiailag problémákat vetnek fel – nem véletlen, hogy az EG-ből éppen a 8–9. strófa maradt ki (2018, 44–49. o.). A 11. versszak mögött Pál apostol szavai ismerhetők fel: „Emberi erőt meghaladó kísértés még nem ért titeket. Isten pedig hűséges, és nem hagy titeket erőtökön felül kísérteni; sőt a kísértéssel együtt el fogja készíteni a szabadulás útját is, hogy el bírjátok azt viselni.” (1Kor 10,13) A 12. versszak az előző szakasz gondolatát bontja ki és emeli át-szellemült imádsággá.

Az EÉ formája tartalmazza a keretező strófákat, az első hármas egység mindegyik versszakát, valamint a második és a harmadik egységből egy-egy szakaszt. Ez a hét versszak – a hosszú, összetett strófaforma miatt – már eléri az egyszerre énekelhetőség határát. Viszont fontos volna, hogy az új fordításban is megjelenjen mindhárom belső egység mondanivalója, akár összevontan, akár úgy, hogy bizonyos versszakok sorszámának szögletes zárójelbe helyezésével rövidebb versszakválogatás-

The image displays a musical score for Johann Sebastian Bach's BWV 413, titled 'Schemelli-énekeskönyv'. It consists of five systems of piano accompaniment, each with a treble and bass staff. The score is written in G major and 3/4 time. The first system starts with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The second system is marked with a measure rest '6 (14)'. The third system is marked with a measure rest '20'. The fourth system is marked with a measure rest '27'. The fifth system is marked with a measure rest '34'. The score shows a variety of rhythmic patterns and harmonic textures, including arpeggiated figures and sustained chords.

4. ábra. Johann Sebastian Bach dallamvariánsa és harmonizálása. Schemelli-énekeskönyv, BWV 413

ra is javaslatot teszünk. (A szövegi bizottság az EÉ jelenlegi verziójának 2., 5. és 6. versszakát javasolja zárójelbe tenni.)

Az új fordítás elkészítéséhez hasznos tanulmányozni az ÚZMK szövegét. Nyilvánvaló, hogy ez a verzió egy az egyben nem használható, de pontosan követi az eredeti verset, így egy-egy strófa mondanivalójának meghatározásában nagy segítség lehet (a Glide-on lévő szövegtáblázatban pedig még egy gépi fordítást is feltüntettünk).

Összegzés

Nem mindegyik tételnél van szükség ilyen sokoldalú megközelítésre, és nem is mindegyik állítja ennyi feladat elé az énekeskönyv-megújítás munkatársait. A *Hogyne dicsérném az Istent* szerteágazó elemzésének bemutatásával az volt a célunk, hogy érzékeltessük a megújító munka mennyiségét, változottságát – és nem utolsósorban felelősségét.

Függelék

Összefoglaló táblázat

Praxis pietatis melica 1653, 223 Maihoz közelítő helyesírással	Új zengedező mennyei kar 1743, 243 Maihoz közelítő helyesírással	Keresztyén énekeskönyv (Dt) 1911, 7	Evangélikus énekeskönyv 1982, 53 Az eltérések kurzívval jelezve
1. [EG 1.] Sollt ich meinem Gott nicht singen? Sollt ich ihm nicht dankbar sein? Denn ich seh in allen Dingen, wie so gut er's mit mir mein'. Ist doch nichts als lauter Lieben, das sein treues Herze regt, das ohn Ende hebt und trägt, die in seinem Dienst sich üben. Alles Ding währt seine Zeit, Gottes Lieb in Ewigkeit.	1. Hogy ne dicsérném az Istent, Hálaadó énekben, Mivel látom dolgában szent, Jóltévőm mindenekben, Nem más, de csupa szeretet Ő szívéig igazgatja. Ezt azokhoz megtartja, kik híven szolgálják őtet: Mi[n]den elvész embertül. Isten szeretet vég nélkül.	1. Hogy ne dicsérném az Istent, Zengedező énekkel, Ki dolgában oly bölcs, oly szent És jót tesz mindenekkel, Ő minden áldások Atyja, Csupa jóság, szeretet, Ki engem bölcsen vezet, És hú szívéig hozzám hajtja. Minden elhagy, elfeled, Isten vég nélkül szeret.	1. <i>Hogyne dicsérném</i> az Istent Zengedező énekkel, Ki dolgában oly bölcs, oly szent, És jót tesz mindenekkel! Ő minden áldások Atyja, Csupa jóság, szeretet, Ki engem bölcsen vezet, És hú szívéig hozzám hajtja. Minden elhagy, elfeled, Isten vég nélkül szeret.
2. [EG 2.] Wie ein Adler sein Gefieder über seine Jungen streckt, also hat auch hin und wieder mich des Höchsten Arm bedeckt, alsobald im Mutterleibe, da er mir mein Wesen gab und das Leben, das ich hab und noch diese Stunde treibe. Alles Ding währt seine Zeit, Gottes Lieb in Ewigkeit.	2. Mint sas az ő szárnyaival Béfedezte fiait, Így az Isten karjaival Fedez, nyújtja javait. Nékem még Anyám méhében, Midőn engem formála, Áldása reám szálla, Megtartta eddig kedvében: Minden &c.	2. Mint a hogy a sas kicsinyét Szárnyával betakarja, Engem is befedez, megvéd Az Úr hatalmas karja. Már anyám méhétől kezdve, Midőn életet adott, Áldását, mint harmatot Reám bőven hintegette. Minden elhagy, elfeled, Isten vég nélkül szeret.	2. Mint ahogy a sas kicsinyét Szárnyával betakarja, Engem is <i>befed és megvéd</i> Az Úr hatalmas karja. Már anyám méhétől kezdve, Midőn életet adott, Áldását mint harmatot Reám bőven hintegette. Minden elhagy, elfeled, Isten vég nélkül szeret.

3. [EG 3.] Sein Sohn ist ihm nicht zu teuer, nein, er gibt ihn für mich hin, dass er mich vom ewgen Feuer durch sein teures Blut gewinnt. O du unergründ'ter Brunnen, wie will doch mein schwacher Geist, ob er sich gleich hoch befließt, deine Tief ergründen können? Alles Ding währt seine Zeit, Gottes Lieb in Ewigkeit.	3. Nem volt néki az ő Fia Drága, de értem adta, Hogy ne ártsón bűnnek díja, Szent vérét kiontotta. Oh te nagy s megmérhetetlen Kútfő, hogy érhessem el Erőtelen hitemmel Mélységedet, mely végetlen? Minden &c.	3. Nem kímélte szent Fiát sem Ő nagy szeretetében, Kárhozatból hogy kimentsen, Odaadta érterem. Oh nagy az Isten kegyelme, Melynek csodás mélyére, Bármint kutat, nem ér le Az emberi véges elme. Minden elhagy, elfeled, Isten vég nélkül szeret.	3. Nem kímélte szent Fiát sem Ő nagy szeretetében, Kárhozatból hogy kimentsen, Odaadta érterem. <i>Nagy az Isten hű kegyelme,</i> Melynek csodás mélyére, Bármint kutat, nem ér le Az emberi véges elme. Minden elhagy, elfeled, Isten vég nélkül szeret.
4. [EG 4.] Seinen Geist, den edlen Führer, gibt er mir in seinem Wort, dass er werde mein Regierer durch die Welt zur Himmelsport; dass er mir mein Herz erfülle mit dem hellen Glaubenslicht, das des Todes Macht zerbricht und die Hölle selbst macht stille. Alles Ding währt seine Zeit, Gottes Lieb in Ewigkeit.	4. Ő szent Lelkét vezetőnek Adja szent igéjében, Hogy kalauza lelkemnek Légyen világ völgyében, És hogy szívembe béoltsa Hitnek tiszta világját, Mely az halál fullánkját S pokol hatalmát megrontsa. Minden &c.	4. Lelke hűséges vezérem, Kit mellém örül adott, Míg örök hazám elérem S itt hagyok bút, bánatot. Ki meggyújtja hitem lángját S biztat, hogy éltem Atyja, Gyermekét el nem hagyja S elveszi a sír fullánkját. Minden elhagy, elfeled, Isten vég nélkül szeret.	4. Lelke az én hű vezérem, Kit mellém örül adott, <i>Örök hazám míg</i> elérem, S itt hagyok bút, bánatot; Ő meggyújtja hitem lángját, Biztat, hogy éltem Atyja Gyermekét el nem hagyja, Elveszi a <i>bűn fullánkját.</i> Minden elhagy, elfeled, Isten vég nélkül szeret.

PPM A PPM és az EG közötti eltérések kurzívval jelezve	ÚZMK	Dt 1911	EÉ
5. [EG 5.] Meiner Seele Wohlergehen hat er ja <i>wohl recht</i> bedacht; will dem Leibe Not <i>zustehen</i> , nimmt er's gleichfalls wohl in acht. Wenn mein Können, mein Vermögen nichts vermag, nichts helfen kann, kommt mein Gott und hebt mir an sein Vermögen beizulegen. Alles Ding währt seine Zeit, Gottes Lieb in Ewigkeit.	5. Lelkem dolga hogy jó légyen, Gondja van reá nagyon, Testemmel is hogy jól tégyen, Kész, ha szüksége vagyon. Midőn erőm s tehetségem Elfogyott teljességgel, Az Isten sietséggel Eljön és lesz segítségem. Minden &c.	–	–
6. [EG 6.] Himmel, Erd und ihre Heere hat er mir zum Dienst bestellt; wo ich nur mein Aug hinkehre, find ich, was mich nährt und hält: Tier und Kräuter und Getreide; in den Gründen, in der Höh, in den <i>Püschchen</i> , in der See, überall ist meine Weide. Alles Ding währt seine Zeit, Gottes Lieb in Ewigkeit.	6. Földön, mennyen rendelt mindent, Hogy énnékem szolgáljon, Valamire szemem nézend, Talállok, mi tápláljon. Gabonát, füvet és vadat Völgyön s magas helyeken, Erdőn s mély tengereken Énnékem eledelt adat. Minden &c.	5. (6.) Ég és föld ezer csodáit Szolgáltatomra adá; Mit szemem lát s szívem áhít, Tőlem meg nem tagadá. Áldást hint hegyen és völgyön, Jóságából meglelem Minden nap eledelem S urrá tett engem a földön. Minden elhagy, elfeled, Isten vég nélkül szeret.	5. (6.) <i>Égnek, földnek nagy csodáit</i> Szolgáltatomra adta. Mit szemem lát, szívem áhít, Tőlem meg nem tagadta. <i>Ő hint áldást hegyen-völgyön.</i> Jóságából meglelem <i>Mindennapi kenyere</i> <i>Mindenütt ezen a földön.</i> Minden elhagy, elfeled, Isten vég nélkül szeret.

PPM A PPM és az EG közötti eltérések kurzívval jelezve	ÚZMK	Dt 1911	EÉ
7. [EG 7.] <i>Wann</i> ich schlafe, wacht sein Sorgen und ermuntert mein Gemüt, dass ich alle liebe Morgen schaue neue Lieb und Güt. Wäre mein Gott nicht gewesen, hätte mich sein Angesicht nicht geleitet, <i>wäre</i> ich nicht aus so mancher Angst genesen. Alles Ding währt seine Zeit, Gottes Lieb in Ewigkeit.	7. Ha aluszom, van rám gondja, Ébren tartja elmémet, Minden reggel megújítja Elfáradott testemet, Ha isteni segedelem Nem lett volna ügyemben, Vigasztalóm mindenben, Elnyom'tt volna veszedelem. Minden &c.	—	—
8. [EG -] Wie so manche schwere Plage Wird vom Satan rumgeführt, Die mich doch mein Lebetage Niemals noch bisher gerührt. Gottes Engel, den er sendet, Hat das Böse, was der Feind Anzurichten war gemeint, In die Ferne weggewendet. Alles Ding währt seine Zeit, Gottes Lieb in Ewigkeit.	8. Mely sok nehéz csapásokkal A Sátán fenyegetett, De még eddig mindazokkal Engem nem illethetett, Mert az Isten szent anygala oltalmamra érzezett, Sátán mint igyekezett, Azt az elfordítja vala. Minden &c.	—	—

PPM	ÚZMK	Dt 1911	EÉ
9. [EG -] Wie ein Vater seinem Kinde Sein Herz niemals ganz entzeucht, Ob es gleich bisweilen Sünde Thut, und aus der Bahne weicht: Also hält auch mein Verbrechen Mir mein frommer Gott zu gut, Will mein Fehlen mit der Ruth Und nicht mit dem Schwerte rächen. Alles Ding währt seine Zeit, Gottes Lieb in Ewigkeit.	9. Mint az Atya Fiát soha Szívéből ki nem veti, Vétkezik ő gyakran noha, s nyomdokát nem követi, Így az Isten oly kegyelmes, Énrajtam bosszút nem áll, De csak vesszővel sujtál, S nem fegyverrel, mely sérelmes. Minden &c.	—	—
10. [EG 8.] Seine Strafen, seine Schläge, ob sie mir gleich bitter seind, dennoch, <i>wann</i> ich's recht erwäge, sind es Zeichen, dass mein Freund, der mich liebet, mein gedenke und mich von der schnöden Welt, die uns hart gefangen hält, durch das Kreuze zu ihm lenke. Alles Ding währt seine Zeit, Gottes Lieb in Ewigkeit.	10. Büntetése noha nékem És csapása keserves, Mindazáltal veszi lelkem Észre, hogy üdvösséges, Mivel szeret, nem felejt el Engem a rossz világban, Mely minket tart fogságban, Térít magához kereszttel. Minden &c.	—	—

PPM	ÚZMK	Dt 1911	EÉ
11. [EG 9.] Das weiß ich fürwahr und lasse mir's nicht aus dem Sinne <i>gehen</i> : Christenkreuz hat seine Maße und muss endlich stillestehn. Wenn der Winter ausgeschneiet, tritt der schöne Sommer ein; also wird auch nach der Pein, wer's erwarten kann, erfreuet. Alles Ding währt seine Zeit, Gottes Lieb in Ewigkeit.	11. Azt jól tudom bizonyosan, El sem felejttem soha, Keresztre nincs oly súlyosan, Hogy ne szünnék valaha, Midőn az havas tél elmúlt, Lesz szép kikelet aztán, Így a szenvedés után Fog örülni, aki búsult. Minden &c.	6. (10–11.) Ha a szenvedés szememből Fájó könnyeket fakaszt, Segedelmet küld a mennyből S jókor elfordítja azt. Boru után az ég derül, A viharos, zord telet Felváltja a kikelet, S a hívő szív újra örül. Minden elhagy, elfeled, Isten vég nélkül szeret.	6. (10–11.) Ha szenvedés, baj szememből Fájó könnyeket fakaszt, <i>Segítség</i> et küld a mennyből, S jókor elfordítja azt. Ború után az ég derül. A viharos, zord telet Felváltja a kikelet, A hívő szív újra örül. Minden elhagy, elfeled, Isten vég nélkül szeret.
12. [EG 10.] Weil <i>dann</i> weder Ziel noch Ende sich in Gottes Liebe find't, ei so heb ich meine Hände zu dir, Vater, als dein Kind, bitte, wollst mir Gnade geben, dich aus aller meiner Macht zu umfängen Tag und Nacht hier in meinem ganzen Leben, bis ich dich nach dieser Zeit lob und lieb in Ewigkeit.	12. Mivel isteni szerelem Nem ismer célt és véget, Hozzád, Atyám, felemelem Mint fiad kezeimet, Kérlek, végy be kegyelmedbe, Hogy szívemben Felséged, Éjjel, nappal szerelmed Légyen teljes életemben, Míg én örökké aztán Áldlak ez élet után.	7. (12.) Minden nap megújul rajtam, Jó Atyám, szereteted; Hogy ne zengne néked ajkam Hálát és dicséretet! Csak te vagy én boldogságom. Hő imára két kezem Im búzgón összeteszem; Későn-korán hozzád vágyom, Míg ott fent szől énekem Megdicsőült nyelveken.	7. (12.) Mindennap megújul rajtam, Jó Atyám, szereteted; Hogyne zengne néked ajkam Hálát és <i>dicséretet!</i> Csak te vagy én boldogságom. <i>Imádságra</i> két kezem, Ím, búzgón összeteszem; Későn-korán hozzád vágyom, Míg ott fent szől énekem Megdicsőült nyelveken.

Valorisation and Renewal

Hymnbook Workshop in the Evangelical Lutheran Church in Hungary

- ▶ **Considering the grand scope of the hymnbook renewal project that began in 2022 in the Evangelical Lutheran Church in Hungary, the idea of a special issue of *Lelkipásztor* magazine on church music came too early. Most workflows are not yet at a stage where we can report on final results with scientific accuracy. However, we can already provide insights into the workshop activities and record-keeping processes. In our case, this involves extensive collection efforts: the precise determination of hymnological data for the analysed hymns and the professional evaluation of the current form of the text and melody. The lyrics committee and the melodic committee mainly determine what to do with a particular hymn based on the summarized findings from these records.**

Keywords: hymnbook renewal / record / hymnological data / lyrics committee / melodic committee / translation / meter / rhythm / melody variant / ad notam

Felhasznált irodalom

Énekeskönyvek

- Dk = *Dallamos könyvecske az új énekeskönyvhöz*. Dunántúli Ágostai Hitvallású Evangélikus Egyházkerület, Budapest, 1912.
- Dt = *Új énekeskönyv*. Pozsony, 1805.
- EÉ = *Evangélikus énekeskönyv*. Luther Kiadó, Budapest, 2012.
- EG = *Evangolisches Gesangbuch*. Evangelischer Presseverband für Bayern und Keysselitz GmbH, München, é. n.
- GyLK = *Gyülekezeti liturgikus könyv*. Luther Kiadó, Budapest, 2007.
- Himmlische Lieder* = RIST, Johann – SCHOP, Johan: *Himmlische Lieder*. Lüneburg, 1641–1642.
- KÉ = *Keresztyén énekeskönyv*. Dunántúli Ágostai Hitvallású Evangélikus Egyházkerület, Budapest, 1911.
- NGy = *Keresztyén énekeskönyv*. Győr, 1811.
- PPMEDW^s = *Praxis pietatis melica*. 5. kiad. Berlin, 1653.
- SCHEMELLI = SCHEMELLI, George Christian (szerk.): *Musicalisches Gesang-Buch*. Leipzig, 1736.
- ÚZMK = *Új zengedező mennyei kar, az-az: Régi és újonnan szerzetett, válogatott, Isteni dicséreteket, és lelki Énekeket magában foglaló, szép rendbe vétetett Gráduál, melly az Istennek dicséretire, az Híveknek serkentésekre, és vigasztalásokra, egynéhány Imádságokkal együtt ki-bocsáttatott*. [Frankfurt]–Sopron, 1770.
- ZMK = *Zengedező mennyei kar, az az: Németből magyarrá fordíttatott és más magyarul szerzetett Isteni dicséreteket és lelki énekeket magában foglaló Könyv, melly most több mint száz énekekkel meg-bővítettetvén, a Kristus szenvedésének históriájával, Jeremiás siralmival, és Jerusálem veszedelmének leirattatásával együtt kibocsáttatott*. Wittenberg –Sopron, 1780.

Szakirodalom

- FERENCZI Ilona 1993. *Evangélikus énekeskönyv*, 2002 (?). IV. rész: 51–60. ének. *Lelkipásztor*, 68. évf. 4. sz. 151–152. o.
- STALMANN, Joachim 2018. Sollt ich meinem Gott nicht singen. In: Wolfgang Herbst – Ilsabe Seibt (szerk.): *Liederkunde zum Evangelischen Gesangbuch*. 24. köt. Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen. 44–49. o. <https://doi.org/10.13109/9783666503474.44>
- STEIGER, Johann Anselm – KÜSTER, Konrad 2012. Johann Rist – Johann Schop: *Himmlische Lieder (1641/42)*. Akademie Verlag, Berlin. <https://doi.org/10.1524/9783050051277>

Internetes hivatkozások

- Evangélikus énekek*. <https://evangelikus-enekek.glide.page>. (Megtekintés: 2024. október 24.)
- Hogyne dicsérném az Istent. *Evangélikus énekek*, <https://evangelikus-enekek.glide.page/dl/doi5f4/s/zeb615/r/M-wjreXoQ7uKy7ZnLGc4cQ>. (Megtekintés: 2024. október 24.)
- Énekeskönyv-megújítás*. <https://enekeskonyv-megujitas.lutheran.hu>. (Megtekintés: 2024. október 24.)